Historii Velké nad Veličkou druhé poloviny dvacátého století zdobí hudební odkaz primáše Jožky Kubíka – Filíka (1932-1986). Horňácká muzika se dále rozvíjí péčí talentovaných primášů, Filíkových vnuků, staršího Petra Kubíka (*1987) a mladšího Pavla Kubíka (*1989).

Jožka Kubík – Filík pocházel z rodu velických Kubíků, mezi nimiž jak známo, byli uznávaní muzikanti už od 19. století. Filíkův děd Tomáš Kubík, zvaný Maršálek (1880–1920), hrával se svým otcem primášem Josefem Kubíkem (1859-1920) a tito veličtí Romové vystupovali i spolu s muzikou (neromského) primáše Pavla Trna (1841-1914) například i na Národopisné výstavě československé v roce 1895 v Praze. Literárně Tomáše Kubíka – Maršálka i jeho otce, zvaného Jožena, zachytil ve své drobné próze Hudci ve sbírce Kniha cest (1905) spisovatel Vilém Mrštík, další drobná svědectví jsou v dílech lokálních literátů M. Béňi a R. Kynčla. Veličtí romští muzikanti tedy svým hudebním výrazem významně přispěli ke slávě rázovité kulturní tradice Horňácka.

Období perzekuce Romů v letech druhé světové války přímo zasáhlo také do osudu horňáckých „cigánů“ (jak Romy odnepaměti nazývali v místním slováckém dialektu). V odbavovaných transportech v březnu 1943 byly nuceně shromážděny celé rodiny Kubíků spolu s ostatními romskými rody. Za jejich rodiny se v klíčovém okamžiku postavil tehdejší starosta Velké nad Veličkou Jan Slovák Žilkara (1889–1973), který pro ně bezodkladně vypravil s patřičnými potvrzeními úřední misi a dosáhl tak skutečně na poslední chvíli, už na shromaždišti v Olomouci, jejich vynětí z transportu a návratu do Velké. V následujícím období až do roku 1945 obec své „cigány“ opakovaně chránila buď úřední cestou, případně jim bylo včas avizováno, že se mají ukrýt v místních lesích.

Josef Kubík „Filík“ od svého dětství ve 30. letech zůstal po celý svůj život spjatý s Velkou nad Veličkou, kde se postupně po válce profiloval jako primáš lidové muziky. V jeho kapele hrál i jeho synovec Miroslav Kýr (na kontrabas). Filíkova muzika je zaznamenána v dokumentárním filmu České televize „O lidech z Horňácka“ z roku 1983.

Dále si je možné jej poslechnout na kompaktním disku vydaném z archivních nahrávek po jeho smrti pod názvem „Pěsničky ščeglivé aj neščeglivé“ (2003). V sleeve-note tohoto CD na primáše Filíka z autopsie vzpomíná hrubovrbecký rodák, zpěvák a etnograf Prof. Dušan Holý, a to jako na „ohnivého muzikanta“ a dále o něm píše: „Žádná školená technika a přitom tak bouřlivý ohlas u diváků získával svým prožitkem, sugestivní hrou a šarmem celé své osobnosti. Působil jako čaroděj…“ a zmiňuje se o jeho vtipnosti a smyslu pro humor.

Jožka Kubík-Filík zemřel v roce 1986 a je pochován na hřbitově ve Velké nad Veličkou. V rodu velických Kubíků na folklorní hudební scéně v novém tisíciletí čím dále výrazněji vystupuje sourozenecká dvojice primášů Petra a Pavla Kubíkových. Z jejich diskografie prvním bylo jejich profilové CD vydané v roce 2012 pod názvem „Krev není voda“ a zastoupeni jsou i na dalších audio nosičích ze soudobé hudební produkce horňáckých kapel (2019, 2020). V roce 2015 oba bratři Kubíci (spolu s celou plejádou dalších hudebníků Horňácka) uctili památku svého dědy celovečerním hudebním vystoupením v Muzeu romské kultury v Brně, a to v pořadu „Jaká je to pěkná růža.“

Audio-video:

So tu more keres (prim Jožka Kubík – Filík) – videoklip 4min – z filmu O lidech z Horňácka (ČT – Brno, 1983)

https://www.youtube.com/watch?v=Cf_JHt8f_Ak&ab_channel=Anton%C3%ADn

Hudební večer s muzikou Petra a Pavla Kubíků 9. 12. 2015, Muzeum romské kultury, Brno – záznam celé akce 2h, 36 min
https://www.youtube.com/watch?v=sZTBisl77BQ&ab_channel=Muzeumromsk%C3%A...

Zpracováno zejména podle:
Mička, Antonín: Muzikantský rod velických Kubíků – Co o něm víme? – Věnováno několika generacím proslulých cikánských muzikantů. IN: Malovaný kraj 2/2016, s. 6-7
Hrbáčková, Anežka: Romští muzikanti v regionu Horňácka: muzikantská tradice rodu Kubíků z Velké nad Veličkou. IN: BMRK 24/2015, s. 11-24

